

NORMAN OHLER

NAZISTII ȘI DROGURILE

Senzații tari în al Treilea Reich

Traducere din limba germană de Irina Cristescu

Prefață de Marian Voicu

Postfață de Hans Mommsen

CORINT
BOOKS

—2020—

Cuprins

<i>Prefață</i> de Marian Voicu.	5
<i>Prospect (în loc de cuvânt-înainte)</i>	13
Tabloul clinic	13
Despre diagnostic	14
Eficacitatea produsului	15
Riscuri la administrarea lecturii	16
Reacții adverse posibile.	16
Cum se păstrează această carte	17
I. <i>Metamfetamina, un drog popular (1933–1938)</i>	19
<i>Breaking Bad</i> : laboratorul de droguri din capitala Reichului	20
Un preludiu din secolul al XIX-lea: proto-drogul.	24
Germania – patria drogurilor	28
Narcoticii ani 1920.	31
Schimbarea puterii și schimbarea substanțelor.	36
Politica antidrog ca politică antisemită.	42
Medicul vedetelor de pe Kurfürstendamm	45
Un cocktail injectabil pentru Pacientul A	50
Drogul poporului în trupul poporului.	54

II. Sieg high! – Blitzkrieg-ul, un război pe metamfetamine (1939–1941)	69
Strângerea probelor în Arhiva Federală Militară din Freiburg (Bundesarchiv-Militärarchiv, Freiburg) ...	72
Armata germană a descoperit un drog german.	73
De la pâinea de seară la <i>brainfood</i> , „hrana pentru creier”	75
Roboții.	80
<i>Burn-out</i>	84
Timpuri moderne	98
Timpul înseamnă război.	101
„Puneți mâna la treabă!”	103
Timpul e metamfetamină.	108
„Vulpea de cristal”	111
Hitler nu reușește totuși să înțeleagă <i>Blitzkrieg</i> -ul	114
Ordinul de oprire de la Dunkerque – o interpretare farmacologică.	118
Dealerul Wehrmachtului	123
Război și vitamine.	130
<i>Flying high</i>	133
Pe placul străinătății	142
III. <i>High hitler și medicul său personal</i> (1941–1944).....	147
Vizită pe teren la National Archives, Washington, D.C.	151
Mentalitatea de buncăr	155
Frenezia Estului	167
Un fost ofițer sanitar povestește.	170
Planeta Werwolf.	173

Abatorul Ucraina	181
„X” și pierderea contactului cu realitatea	190
Tratamentul cu Eukodal	196
Serviciile secrete, o piață de desfacere a drogurilor	203
Pacientul B	204
Atentatul eșuat din 20 iulie 1944 și consecințele sale farmacologice.	214
În sfârșit, cocaină!	218
<i>Speedball</i>	224
Războiul medicilor	228
Calea spre autonimicire	238
Super-buncărul	240
Fermoarul	245
Chestiunea vinovăției	249
 IV. <i>Excese târzii – sânge și droguri (1944–1945)</i>	 253
Vizită pe teren: Academia Medicală a Bundeswehrului (Sanitätsakademie der Bundeswehr) de la München . . .	255
În căutarea drogului-minune.	258
Deplasare în interes de serviciu într-un lagăr de concentrare	266
„Patrula pilulelor”	269
Adevăratul <i>Untergang</i>	272
Spălarea pe creier.	277
<i>Drogendämmerung</i>	280
<i>Last exit: Führerbunker</i>	286
Concedierea	295
Otrava finală.	296

Implozia lui Morell	299
Senzații tari, vechi de o mie de ani	300
<i>Mulțumiri</i>	303
<i>Note</i>	305
<i>Bibliografie</i>	349
<i>Postfață – Național-socialismul și pierderea realității politice de Hans Mommsen</i>	367
<i>Index</i>	369

II

Sieg high!* – Blitzkrieg-ul, un război pe metamfetamine (1939–1941)

„Muzica îmi este uneori o mare consolare (să nu uităm însă nici de Pervitin, care face o treabă grozavă, mai ales după nopțile în care sună alarma).”⁶⁶

Heinrich Böll

Cel care le-a scris aceste cuvinte de pe front părinților săi avea să devină mai târziu laureat al Premiului Nobel pentru literatură, deși nu a reușit să renunțe nici după război, pe când lucra exclusiv ca scriitor, la „serviciile minunate” oferite de metamfetamină. El a căpătat această dependență pe când era soldat – în încercarea de a se menține alert și pentru a face față stresului cauzat de război: „Țineți minte, vă rog, să îmi trimiteți Pervitin cu prima ocazie, cel mai bine într-un plic. Poate să plătească tata pentru el, în schimbul pariului pierdut”⁶⁷, scria Böll într-o altă scrisoare trimisă de pe câmpul de luptă.

* Joc de cuvinte intraductibil, care se bazează pe salutul nazist *Sieg Heil!* (germ., „Trăiască victoria!”) și pe sensul argotic al adjectivului *high* (engl., „drogat”), traducându-se, aproximativ: „Victorie drogată!” (n. red.).

Heinrich Böll vorbește despre Pervitin într-un mod extraordinar de firesc, ceea ce ne face să concluzionăm că era obișnuit cu efectele acestuia, dar nu și cu pericolele pe care le ascundea:

Ce fericit aș fi dacă săptămâna viitoare ar trece la fel de repede precum cea din urmă! Să îmi mai trimitеți, când puteți, niște Pervitin; mă ajută cât tot stau de planton; și poate și niște untură, dacă se poate, să am în ce prăji cartofii!⁶⁸

Menționarea, pe cât de lapidară, pe atât de frecventă a stimulentului dovedește că și familia sa era la curent cu acesta, necondamnând deloc consumul:

Dragi părinți, frați și surori! Am acum timp destul și mai ales liniște suficientă să vă scriu. Bineînțeles că sunt obosit mort, pentru că ieri-noapte nu am dormit decât două ore, și nici noaptea asta nu o să reușesc să dorm mai mult de trei, dar ce să-i faci, trebuie să stau treaz. Pervitinul ar trebui să își facă efectul în curând, ceea ce mă va ajuta să scap de oboseală. Afară luna strălucește neobișnuit de puternic, este senin și foarte frig.⁶⁹

Pentru Böll, somnul pare a fi întotdeauna cel mai mare adversar:

Sunt mort de oboseală și o să închei acum. Trimitеți-mi, dacă puteți, cât de repede, niște Pervitin și țigări Hillhall sau Kamil!⁷⁰

Iar într-un alt loc:

Serviciul este dur, trebuie să mă înțelegeți dacă nu vă voi mai scrie decât o dată la două-patru zile. Azi vă voi scrie doar pentru a vă cere Pervitin!⁷¹

habriș, den 9.4.39,
7 III. 9.39

Liebe Eltern und Gendarmen!

Eure beiden Briefe und Vaters Karte habe
ich heute erhalten. Recht herzliche Grüße
dafür. Ich bin immer sehr froh, wenn ich
von zu Hause etwas höre. Besuche habe
vorläufig keinen Sinn, den ich kommen
aus der Kaserne nicht raus (wahrscheinlich
sich die erste wie vorher) und Zivilisten
Dünkel natürlich nicht ~~rein~~ rein. Ich
würde aber auch - vielleicht das recht -
keinen Besuch hier empfangen, denn
dann man einmal würde die HAnwörter
der Heimat gegnert hat, würde ich
und so habe ich mich schon gut gefühlt.
Der Dienst ist okay, und ich muß ver-
bleiben, denn ich spätehin um 20-4
Tage abreise. Heute abreise Hauptstadt
die in

Pervitin!

Ich habe eine ich antworten, mit
die vernünftigen und in anderen Worten
hant, der sind natürlich sein

Una dintre multele scrisori în care viitorul laureat al Premiului Nobel pentru literatură vorbește despre Pervitin: „Azi vă voi scrie doar pentru a vă cere Pervitin!”

Să fi reprezentat, oare, Heinrich Böll un caz singular? Sau se ajunsese deja, și în rândul armatei, la fel ca în cel al populației civile, la o utilizare excesivă în masă? Era posibil, cumva, ca sute de mii – ba poate chiar milioane – de soldați germani să se fi aflat sub influența metamfetaminei în timp ce își croiau drum victorioși prin Europa? Să fi avut acest drog (care promițea creșterea nivelului de energie) o influență asupra evoluției celui de-al Doilea Război Mondial? Pentru a afla răspunsuri, trebuie să începem o călătorie prin străfundurile arhivelor.

Strângerea probelor în Arhiva Federală Militară din Freiburg (Bundesarchiv-Militärarchiv, Freiburg)

La Freiburg im Breisgau, în spatele unui gard din sârmă ghimpată, păzită de un portar cu un puternic accent saxon, se află Arhiva Militară de pe lângă Arhivele Federale Germane (Bundesarchiv-Militärarchiv). Cine vrea să studieze aici trebuie să treacă prin niște porți de oțel automate, ajungând mai apoi în spațiile de lucru, ale căror ferestre se întunecă automat cu ajutorul unor jaluzele cu lamele, dacă soarele strălucește prea tare. Computerul oferă acces la conținutul unor depozite înșesate de documente păstrate în bibliorafturi. Milioane de morți au lăsat în urma lor milioane de dosare. Aici se poate studia toată tragedia războaielor germane.

Cel puțin, în mod teoretic! Pentru că s-au strâns atât de multe documente, încât nu este deloc ușor să recunoști ce îți trebuie, să identifici informațiile valoroase în adevăratul munte de date, în aceste *big data* în care scotocesc ca într-un birocratic car cu fân după un biet ac.

Cuvintele-cheie după care se pot face căutări în calculatoare nu lămuresc decât prea puține aspecte dintr-un dosar. Ceea ce îngreunează și mai mult lucrurile este că aceste cuvinte-cheie

au fost stabilite cu decenii în urmă, când domeniile de studiu erau diferite. Bunăoară, în perioada postbelică, informațiile din domeniul istoriei medicinei erau considerate mai puțin importante decât astăzi. De asemenea, impresiile subiective ori dispozițiile unei persoane păleau în fața narațiunilor oficiale.

Așadar, accesul la trecut, fie el și facilitat de cele mai noi tehnologii, se sprijină pe o înțelegere perimată a istoriei.

Armata germană a descoperit un drog german

Carierea metamfetaminei în cadrul Wehrmachtului este legată, în mod indisolubil, de un medic militar cu alură ascetică, față prelungă și ochi căprui, care par să scruteze intens privitorul în puținele fotografii care ni s-au păstrat cu el. Profesorul universitar și doctorul în medicină Otto F. Ranke avea doar 38 de ani când a devenit directorul Institutului de Fiziologie Generală și Militară (Institut für Allgemeine und Wehrphysiologie) – o poziție-cheie, după cum avea să se dovedească, deși în epocă nimeni nu bănuia acest lucru.

Pe atunci, fiziologia reprezenta doar o disciplină marginală a medicinei. Ea tratează interacțiunea dintre procesele fizice și biochimice de la nivelul celulelor, țesuturilor și organelor – un soi de abordare holistică și generalistă care ne ajută să înțelegem cum funcționează un organism. Fiziologia militară, la rândul ei, se ocupă de activitățile speciale ale soldaților – cu scopul de a optimiza, din punct de vedere medical, performanțele unei armate și de a evita daunele produse asupra sănătății militarilor din cauza suprasolicitării ori din cauza unor influențe exterioare.

Într-o epocă în care armata abia începuse să se transforme într-o organizație modernă, iar soldații erau numiți încă „motoare însuflețite”⁷², misiunea lui Ranke era să îi ferească de „uzură” – adică de incapacitatea de a-și exercita sarcinile de

serviciu. El trebuia „să ungă” toate piesele componente, astfel încât mașinăria să meargă în mod optim, fiind un soi de „antrenor personal” pentru Wehrmacht, dar și un inventator de *gadget*-uri. De-a lungul anilor, Ranke a inventat tot soiul de dispozitive – a se vedea, de exemplu, binoclul care deconspira veredele artificial (al echipamentelor de camuflaj, de exemplu, în pădure), noii ochelari de protecție pentru motocicliști, căștile antiglonț și, totodată, permeabile la transpirație pentru cei din *Afrikakorps* (forța expediționară germană din Africa) sau microfoanele care îmbunătățeau captarea direcțională a sunetelor.

Institutul de Fiziologie Generală și Militară al lui Ranke era un departament al Academiei Medicale Militare (Militärärztlichen Akademie, MA) al cărei sediu se afla în Berlin, pe Invalidenstrasse, într-o clădire măreață, construită în stil neobaroc, în care funcționează, în prezent, Ministerul Federal al Economiei și Energiei (Bundesministerium für Wirtschaft und Energie). Sub acoperișul intrării principale era scris cu litere aurite și frumos arcuite: *Scientiae – Humanitati – Patriae* („Științei – Umanității – Patriei”). Între 1934 și 1945, aici erau formați ofițerii sanitari ai armatei. Această instituție de elită de inspirație prusacă adăpostea cea mai mare bibliotecă de științe medicale din întreaga Europă, deținea o extraordinară colecție de dispozitive medicale în clădirea-laborator cu două etaje (care era dotată cu cele mai moderne instrumente) și dispunea de mai multe auditorii, săli de lectură, aule și spații de conferințe, precum și de o sală de onoare unde se aflau busturile lui Virchow, von Helmholtz, von Behring și ale altor medici și cercetători care, după cum se spunea, aduseseră servicii nemuritoare științei. Complexul mai era dotat cu cele mai moderne săli de sport și cu bazine de înot, precum și cu un cămin cu cinci etaje și camere duble confortabile pentru uzul celor 800 de studenți, numiți și *Pfeifhähne*, „pepinierii”, un malapropism

berlinez al cuvântului *pépin*, derivat din Pépinière, așa cum se numea școala pentru medici militari de pe timpul regilor prusaci, care dăduse naștere elitei științelor medicale din secolul al XIX-lea. Studenții Academiei Medicale Militare purtau, așadar, cu mândrie pe uniformele lor și însemnele caracteristice, vulturul imperial și svastica nazistă. Complexul mai adăpostea și grajduri cu 90 de cai, mai multe piste de curse, grajduri destinate cailor bolnavi – toate deservite de ofițeri veterinari și de fierari proprii.

În marea aripă care închidea curtea interioară se aflau departamentele științifice: Institutul de Farmacologie și Toxicologie Militară (Institut für Pharmakologie und Wehrtoxikologie), Laboratorul pentru Conservarea Serurilor (Laboratorium für Serumkonservierung), Institutul de Cercetare Aeronautică (Luftfahrtmedizinische Forschungsinstitut) condus de profesorul universitar Hubertus Strughold (care a contribuit enorm, după terminarea războiului, alături de Wernher von Braun, la dezvoltarea programului spațial al SUA), precum și Institutul de Fiziologie Generală și Miliară al lui Otto Ranke, care includea, în 1938, doar un singur medic asistent, trei practicanți și câțiva civili, însărcinați cu treburile administrative. Ranke era însă un om ambițios, care plănuia să își dezvolte instituția foarte repede. În acest sens, se baza pe un lucru pe care îl descoperise în folosul Wehrmachtului – o mică moleculă care avea să facă o carieră fulminantă.

De la pâinea de seară la *brainfood*, „hrana pentru creier”

În calitatea sa de fiziolog militar șef al celui de-al Treilea Reich, Ranke își dădea prea bine seama care era inamicul principal al Germaniei: nu rușii de la Răsărit și nici francezii sau englezii de la Apus.